

CICHOŚĆ (125) *sb f*

o jasne.

sg *N* cichość (26). ◇ *G* cichości (27). ◇ *D* cichości (4). ◇ *A* cichość (16). ◇ *I* cichością (12). ◇ *L* cichości (39). ◇ *pl G* cichości (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII (z Cn) – XVIII w.

1. *Brak głośnych dźwięków, cisza; milczenie; silentium Mącz, Calep; taciturnitas Mącz; submisio Cn (9) : Calep 980a; Ná wet/ y nocna ćichość/ dawa trwoę. GrabowSet M2.*

Szereg: »w milczeniu i cichości« (1): Vczył fię pilno/ á w milczeniu y cichości SkarŻyw 201.

Wyrażenie przyimkowe: »w cichości« = bez rozgłosu, z dala od ludzi; w skupieniu; in mansuetudine Vulg (7): HistRzym ktv; RejPos 156, 264v; Náklon vchá twego vbogie^{mv} oprócz przykrości/ y rozmow fię z nim przyiácielkie w ćichości. BudBib Eccli 4/8; CzechEp 20; KołakCath B3v. Cf Szereg.

2. *Spokój, pogoda, nieburzliwość, bezwietrzność; tranquillitas (maris) Mącz, Cn; alcedonia, malacia, mollities a. pellacia (maris) Cn (4) : A on ocuciwżysię/ zgromił wiatr i náwałność wody zaczem ony przełtały i cichość [tranquillitas] się s ftała MurzNT Luc 8/24; Maris tranquillitas, Cichość morska. Mącz 462c, 131d, 462c.*

3. *Skromność, prostota, pokora, łagodność, niewojowniczość; mansuetudo, placiditas Mącz, Calep, Cn; sedatio Mącz; modestia Calep; benignitas, clementia, facilitas, indulgentia, lenitas, moderatio, placabilitas Cn (110) : BielŻyw 67; GlabGad P6; Gdyż dla ffczyrey prawdy twoiey á wielkiey ćichości / Będyełz tak ná wffem vżywał fwey fprawyedliwości LubPs M2v; Leop Ps 131/1; BielKron 168; Quid ad hanc mansuetudinem addi potest? Y co może być przydano ku tey ćichości? Mącz 92a, 381a; A o Chrifufie tak zdawná prorokowáli Prorocy/ iż on miał być ćichy y fkromny/ że głofu iego ná vlicy fłychác nie miano: [...] To iuz widziłz opifaná ćichość iego. CzechRozm 234; ModrzBaz 11v; SkarŻyw 319; CzechEp 30, 43, 91; NiemObr 14; Dáry ozdobia/ Cichością wławiona: Zdob nas łáfkáwością/ Y świętą czyfłtością. LatHar 406, 264; WujNT 1.Cor 4/21, Gal 6/1; SarnStat 1067.*

W połączeniach szeregowych (2): CzechRozm 241 v; A nawięczey fię boi/ modlitwy/ czućia/ poftow/ ćichości/ vboftwá dobrowolnego/ wiárowaniá prožney chwały/ pokory/ gniewu hámwánia/ miłofierdzia. SkarŻyw 57.

W charakterystycznych połączeniach: duch cichości, w duchu cichości (4), z duchem cichości.

Wyrażenia: »w cichości ducha« (1): ále iefliby o fobie rozumiał/ iż ftoi ná drodze práwey/ Pánu Bogu z tego dziękuiać/ innych o ktorychby zábłádeniu tułzył/ w ćichości ducha/ vczył y nápominał NiemObr 17.

»cichość pokorna« [szyk 1:1] (2): LubPs dd2; áby [...] nie fchodziło mi ná [...] łáfkáwości fługi Boże zdobiaćey/ ćichości pokorney LatHar 35.

»w cichości serca« (2): RejPos 265v; Zwierzchność Papielką nád fobą ználi/ w pokorze y ćichości fercá/ y w poddánftwie Vrzedniká kościelnego nawjźfze⁸⁰ Pánu Bogu fię podobáli. SkarJedn 352.

Szeregi: »z cichością i z bojaźnią« (3): Bądźcie závády gotowymi/ ku odpowiedaniu/ káżdemu domagájącemu fię odpowiedzi/ około tey nádzieie/ ktora w was ieft/ z ćichością y z boiáźnią [cum modestia et timore Vulg]. [bibl. 1.Petr 3/16] CzechEp kt [idem] CzechEp 1; WujNT 1.Petr 3/16.

»cichość, (i) cierpliwość« = *mansuetudo, patientia Vulg* [w tym: z *cichością, (i) cierpliwością* (3)] [szyk 10:2] (12): *RejPos Wstaw* [143⁴]; zaprzeczenie łie łáwego łiebie: [...] A miáło tego Chrıtułá/ z cichością/ ćierpliwością/ dobrotliwością/ pokorą/ czyłtością/ świętobliwością/ łprawiedliwością przyobleczenie etc. *CzechRozm* 187v, 235; *SkarŻyw* 81; Iełłż tedy y w ták máley rzeczy/ vcząc zázwdy łwych cichości y ćierpliwości/ nie dopułzczał im nád inłzymi zwierzchności łobie przy włálczyć: cołrzeczymy *CzechEp* 28, 51; *CzechEpPORz* *3v; *LatHar* 204, 233; *WujNT Eph* 4/2, *Col* 3/12, *1.Tim* 6/11.

»cichość, dobrotliwość (a. dobroć)« [szyk 2 : 1] (3): *LubPs* bb2; *GórnDworz* Mm6v; Bo ielł tá zwierzęca wściekłość ielł w ták wielkley wadze/ że iá męłtwem zową: coł lepak ielł cichość/ co dobrotliwość [*quid igitur est lenitas, quid placabilitas*] á łercá miękkóść? *ModrzBaz* 62v.

»cichość i łagodność« (1): A Iá łam Páweł profzę was przez cichość y łagodność [*per mansuetudinem et modestiam*] Chrıtułowę *WujNT 2.Cor* 10/1.

»łaska(wość), (i) cichość« [szyk 3 : 1] (4): Ielł theż duch miłóści/ ćichości/ łáłki/ kthorego zowie piłmo duchem Kryłtułowym. *GrzegŚm* 66; *SkarŻyw* 31, 161; *LatHar* + + +.

»cichość, (a) mierność« [w tym: z *miernością a cichością* (1)] [szyk 1 : 1] (2): *MurzNT* 111 marg; Profzę was thedy brácia/ [...] ábyłcie chodźili ták iáko łie godzi á przyłłulzy ná powołánie wáłze/ w ktorym powołáni ielłelłcie/ ze włzeláką miernołcią á cichołcią *RejPosWiecz*² 94.

»cichość, (i) miłószdzie« (2): *RejPos* 267; Łáłkáwość wielká/ ćichość/ y miłószdzie w niey niezmierne kwitnęło. *SkarŻyw* 161.

»miłóść, (i) cichość« [szyk 3 : 2] (5): *GrzegŚm* 66; *CzechEp* 18, 316; *CzechEpPORz* *3v; Czego łwieży przykłád mamy w piłániu [...] w ktorym zápomniáwłzy włzelákley miłóści/ y ćichołci [...] ták ná łzácuię y winuię *NiemObr* 4.

»pokoj, cichość« [szyk 2 : 1] (3): *Mącz* 302b; *GórnDworz* Mm6v; SWarom przeto wáłniám y nienáwiłciám/ by námięy niętrzebá przywłkác: Lecź ćichołci/ pokoiu/ á zgody [*quieti autem, paci, concordiae*] piłnowác. *ModrzBaz* 68.

»pokora, (a, i) cichość« = *humilitas et mansuetudo a. modestia Vulg* [w tym: w *pokorze, (a) w cichołci* (12)] [szyk 16 : 14] (30): a raczy datz mię grzélłnému/ ijebych we włłech łprawách moijch/ pokorę ij cichołtz zachowál *OpecŻyw* 72v; *LubPs* aa5v, dd2; A tu łie theż tego vczyć mamy nędznicy/ ábychmy w ćichołci á w pokorze ofiárowáli modlitwy łwoie przed tym łwiętym á łtráłzliwym máyełtatem Bogá żywiącego ná wieki. *RejAp* 72, Ff3; *RejPos* A4, 26, 57, 79, 228v (8); *SkarJedn* 228, 352, 374; *SkarŻyw* 57, 230; *CzechEp* 316; *ArtKanc* D8, I18, MI3v; Ma[n]suetudo – Czichołcz, pokora. *Calep* 637a, 668b, 810b; *LatHar* 233; *WujNT Eph* 4/2, *Col* 3/12; Cichość y pokorę y łáłkáwość záchowuiemy *SkarKaz* 638a, 638a marg.

»cichość, (a, i) skromność« [w tym: w *cichołci (a, i, w) skromności* (4)] [szyk 7 : 7] (14): *Sedatio*, Skromność/ ćichość. *Mącz* 381a, 208c; *RejPos* 69v, 265, 314; Ale to ielł ćichy/ ktory w ćichołci/ w łkromności/ á w nádobney pomierze włzytki rzeczy łwe łprawuię *RejZwierc* 139, 139v; *RejPosWstaw* [143⁴]; *CzechRozm* 235; *ModrzBaz* 10; *CzechEp* 74; *NiemObr* 5, 11, 166.

»sprawiedliwość, (a) cichość« = *hurnilitas, iustitia PolAnt* (3): Ano ten Pan Kriřtus [...] nie wypycha żadne⁶⁰ od łpołeczności tákowej/ á to dla niezmierney oney łprawiedliwości fwoiey/ á dla oney ćichości *RejPosWiecz*² 92; *BudBib Soph* 2/3; *NiemObr* 166.

»wiara, (i) cichość« = *fides, mansuetudo Vulg* [w tym: z *wiarą* i z *cichością* (1), w *wierze* i w *cichości* (2)] [*szuk* 4 : 1] (5): Abowiem bojaźń Páńka iełtći mądrością y ćwiczeniem/ á wdzięczna iełt v niego wiárá y ćichość. *BibRadz Eccli* 1/26; Vczyńił go świętym w *wierze* y w *ćichości* [*in fide et lenitate*] a wybrał go ze włzytkich ludzi. *BibRadz Eccli* 45/4 [*idem BudBib*]; *RejPos* 56v; *BudBib Eccli* 45/4; *WujNT Gal* 5/23.

Wyrażenia przyimkowe:»z cichością« (9): Z ćichością [*in lenitate*]/ vcząc ty ktorzy łię łprzećiwiaią/ ázaby im kiedy Bog dał vpamiętanie ku poznaniu prawdy. *BibRadz 2.Tim* 2/25. Cf *Szeregi*.

»w cichości« (29): O dobrotliwy Pánye nałłodłły w ćichości *LubPs* T2, Kv, ff; Synu moy odpráwuy rzeczy łwe w ćichości [*in mansuetudine*]/ á człowiekowi vczćiwemu będziefz wdzięcznym. *BudBib Eccli* 3/18; *CzechEp* 24; *NiemObr* 18; *ArtKanc* B4v; *WujNT 2.Tim* 2/25, *Iac* 1/21. Cf *Wyrażenia, Szeregi*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : *Silentium, Milczenie/ ćichość/ pokóy. Mącz* 393a; *Taciturnitas, Ćichość/ milczenie/ skromność. Mącz* 438b.

Synonimy: 1. *milczenie*; 2. *pogoda, spokoj*; 3. *bojaźń, cierpliwość, dobroć, dobrotliwość, łaskawość, mierność, miłosierdzie, miłosierność, pokora, pokorność, ponizenie, prostota, skromność, spokoj, spokojność, stateczność*.

Cf CICHOTA, CISZA

MM